

Monstrancja
z kościoła
pw. Miłosierdzia
Bożego
w Kamionce
(woj. lubuskie).
Nr w Krajo-
wym wykazie
zabytków skra-
dzionych...
NIMOZ:
RH00639

Odzyskana
XV-wieczna
rzeźba
św. Mikołaja.
Fot. arch. KGP

PRZESTĘPCZOŚĆ PRZECIWKO DOBROM KULTURY W POLSCE W ROKU 2012

Odzyskana
rama
epitafijna,
pochodząca
z kościoła
pw. św. Marii
Magdaleny we
Wrocławiu.
Fot. arch. KGP

Odzyskane
rzeźby św. Piotra
i Pawła, pozbawione
atrybutów (zestawione
z wcześniejszymi
zdjęciami z Krajowego
wykazu zabytków
skradzionych NIMOZ.
Fot. arch. KGP,
arch. NIMOZ

POLICE INFORMATION – ANALYSIS FOR 2012

The information on crime against cultural property in 2012 was prepared by the State Team for Fighting Crime Against Cultural Property on the basis of statistical data, materials presented by policemen who are voivodship coordinators for protecting historic objects and the authors' own observations. The most important achievements in recovering lost works of art on the territory of Poland were discussed in the article. Attention was also drawn to the educational and preventive measures taken by the Main Police Headquarters, such as: the exhibition "Police in Defense of the National Heritage" and the "Secure Collections" project implemented in cooperation with the National Institute for Museums and Public Collections.

1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ KRYMINALNĄ W ROKU 2012 – DANE STATYSTYCZNE

W roku 2012 stwierdzono ogółem 1 119 803 przestępstwa, czyli o 39 751 mniej niż w roku poprzednim. Jednocześnie w większości kategorii przestępstw odnotowano spadek przestępczości, co skutkuje również spadkiem zagrożenia przestępczością kryminalną. Liczba przestępstw kryminalnych popełnionych w 2012 r. wyniosła 781 340, co oznacza spadek tych przestępstw o 1,61% w stosunku do 2011 r.

2. ZAGROŻENIE PRZESTĘPSTWAMI SKIEROWANYMI NA ZABÓR DÓBR KULTURY NARODOWEJ

W 2012 r. stwierdzono 1058 przestępstw, w których przedmiotem zamachu były zabytki ruchome. W stosunku do roku 2011, zgodnie z policyjnymi danymi statystycznymi, nastąpił wzrost liczby tych przestępstw o 3,5 p. proc. Z ogółu przestępstw przeciwko zabytkom 314 zdarzeń dotyczyło dzieł sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, sztuki użytkowej, pamiątek historycznych, numizmatów oraz przedmiotów upamiętniających wydarzenia historyczne (spadek liczby przestępstw o 8,7 p. proc. w stosunku do roku 2011), zaś 635 przestępstw dotyczyło wytworów techniki, materiałów bibliotecznych, instrumentów muzycznych, wytworów sztuki ludowej i rękodzieł (wzrost liczby przestępstw w tej kategorii o 8,4 p. proc. w stosunku do roku 2011). Ponadto w 2012 r. stwierdzono 109 przestępstw ściganych z art. 108 i 109 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (w 2011 r. – 92 przestępstwa stwierdzone).

W 2012 r. największe zagrożenie przestępstwami przeciwko zabytkom w kategorii „dzieła sztuki plastycznej, rzemiosła artystycznego, sztuki użytkowej, pamiątki historyczne, numizmaty oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne” odnotowano na terenie: podległym Komendzie Stołecznej Policji (67 przestępstw stwierdzonych),

województwa małopolskiego (56), województwa śląskiego (29), województwa zachodniopomorskiego (25), województwa dolnośląskiego (23). Natomiast biorąc pod uwagę kategorię „wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieło” najczęściej przestępstw odnotowano na terenie: województwa mazowieckiego (128 przestępstw stwierdzonych), obszarze podległym Komendzie Stołecznej Policji (117), województwa dolnośląskiego (92), województwa zachodniopomorskiego (61), województwa lubelskiego (58), województwa małopolskiego (54) oraz województwa warmińsko-mazurskiego (46).

Odnutowano również 198 przestępstw, w wyniku których nastąpiła utrata przedmiotów kultu religijnego, niestanowiących zabytku w myśl jego definicji (w roku 2011 – 325 przestępstw stwierdzonych). Rejonem, w którym doszło do największej liczby popełnionych przestępstw w 2012 r., gdzie przedmiotami przestępstwa były artykuły kultu religijnego niebędące zabytkiem, było województwo śląskie (47 przestępstw stwierdzonych), w dalszej kolejności województwo małopolskie (25), województwo dolnośląskie (21), teren podległy Komendzie Stołecznej Policji (16) oraz województwo lubelskie (12).

3. PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO ZABYTKOM DOKONYWANE W OBIEKTACH SAKRALNYCH, MIESZKANIACH PRYWATNYCH I INNYCH OBIEKTACH

W roku 2012, podobnie jak w latach poprzednich, przestępcy dokonywali kradzieży zabytków ruchomych głównie z obiektów sakralnych i mieszkań prywatnych. Przestępstwa w miejscach kultu religijnego są skierowane w znacznej mierze na zabór przedmiotów rzemiosła artystycznego (kielichy, monstrancje, relikwiarze, sukienki obrazowe itp.). Przytoczone poniżej przykłady przekonują, że w przypadku tej kategorii dzieł niejednokrotnie główną motywacją złodziei pozostaje kruszec, z którego wykonane są przedmioty.

		2011	2012
Liczba popełnionych przestępstw ogółem		1 159 554	1 119 803
Ogólna wykrywalność		68,7%	67,8%
Liczba przestępstw kryminalnych		794 102	781 340
Liczba wybranych przestępstw przeciwko mieniu	Kradzież cudzej rzeczy	230 247	230 751
	Kradzież z włamaniem	135 611	127 691

Odzyskany obraz Jacka Malczewskiego *Portret mężczyzny na tle pejzażu*. Fot. archiwum NIMOZ

Przykłady kradzieży dzieł sztuki z obiektów sakralnych

- W dniach 10–12.01.2013 r. skradziono z parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Zalesiu (woj. wielkopolskie) neogotycką monstrancję i relikwiarz, pochodzące z początku XX w.
- W nocy z 27/28.02.2012 r., w kościele pw. Matki Pokoju w Stoczku Klasztornym (woj. warmińsko-mazurskie), z obrazu Matki Boskiej z Dzieciątkiem dokonano kradzieży srebrnej sukienki (1687 r.), berta (1700 r.) oraz XX-wiecznych replik koron.
- W dniach 04–05.05.2012 r. z zakrystii kościoła pw. Miłosierdzia Bożego w Kamionce (woj. lubuskie) skradziono monstrancję z poł. XVIII w.
- W nocy z 13/14.09.2012 r., w kościele pw. Przemienienia Pańskiego w Grudusku (woj. mazowieckie), z obrazu Matki Boskiej z Dzieciątkiem dokonano kradzieży srebrnej sukienki z 1686 r.
- W dniach 21–23.10.2012 r. na terenie nieużytkowanego kościoła ewangelickiego pw. św. Antoniego w Tomaszowie Bolesławieckim (woj. dolnośląskie) dokonano kradzieży dwuskrzydłowych, drewnianych drzwi wejściowych z ok. 1800 r. Stwierdzono dodatkowo brak spiżowego serca jednego z trzech dzwonów.

Przykłady kradzieży dzieł sztuki z mieszkań prywatnych

- Na przelocie 2011 i 2012 r. skradziono z mieszkania w Piasecznie (woj. mazowieckie) obraz *Pejzaż* autorstwa Stanisława Kamockiego z ok. 1920 r.
- W dniach 04–23.03.2012 r. skradziono z barokowego pałacu (ob. własność prywatna) w miejscowości Bęsia (woj. warmińsko-mazurskie) piec kaflowy, pochodzący z początku XIX w.
- W dniu 21.09.2012 r. skradziono z mieszkania w Krakowie 4 obrazy, w tym dzieło Bronistawy Rychter-Janowskiej.

● W dniu 18.10.2012 r. skradziono w wyniku włamania do domu w Krakowie obraz Teresy Rudowicz *64/10*, o wartości 50 tys. zł

Przykłady kradzieży dzieł sztuki z muzeów lub z innych przestrzeni ekspozycyjnych

- W dniu 18.04.2012 r. skradziono z Muzeum Afrykanistycznego w Olkuszu (woj. małopolskie) 3 drewniane płaskorzeźby, przedstawiające sceny rodzajowe z życia mieszkańców Afryki
- W dniu 16.06.2012 r. skradziono z Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach – Oddział Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku (woj. pomorskie) XIX-wieczny kufel.

4. EFEKTY WYKRYWALNOŚCI W PRACY POLICJI

W roku 2012, podobnie jak w latach ubiegłych, Policja na terenie całego kraju odnotowała sukcesy związane z odzyskaniem niejednokrotnie bezcennych dóbr kultury, utraczonych w wyniku przestępstwa. Poniżej przedstawiamy reprezentatywne przykłady odnalezienia cennych zabytków. Uwagę zwraca międzynarodowa sprawa obrazu Wojciecha Fangora – wybitnego polskiego artysty. Dzieło skradzione w Berlinie zostało zlokalizowane w Polsce dzięki działaniom policjantów z kilku województw.

Najważniejsze realizacje spraw związanych z odzyskaniem dzieł sztuki w 2012 roku

- W dniu 18.01.2012 r. zatrzymano trzy osoby, które tydzień wcześniej dokonały kradzieży XVII-wiecznej amfory z zespo-

Odzyskany obraz Wojciecha Fangora *M51*. Fot. arch. KGP

tu pałacowo-parkowego w Żarach (woj. lubuskie). Wyrzeźbiony w piaskowcu zabytek odzyskano.

- W dniu 19.02.2012 r. odnaleziono na terenie powiatu Piaseczno (woj. mazowieckie) XVIII-wieczny kielich mszalny. Dzieło zostało skradzione 18.01.2012 r. z oddalonego o 20 km kościoła pw. św. Wawrzyńca w miejscowości Wilków I (pow. Grójec).

- W dniu 27.02.2012 r. zabezpieczono w jednym z warszawskich domów aukcyjnych obraz Wojciecha Kossaka *Szarża pod Rokitną*. Dzieło pochodziło z kradzieży dokonanej w Warszawie w lipcu 2010 r.

- W dniu 29.03.2012 r. odzyskano w Warszawie 2 obrazy: autorstwa Jacka Malczewskiego *Portret mężczyzny na tle pejzażu* (fot.) oraz Stanisława Ignacego Witkiewicza (Witkacego) *Portret kobiety*. Obiekty były poszukiwane od listopada 2008 r., kiedy to zostały utracone w wyniku kradzieży z włamaniem do jednego z warszawskich domów aukcyjnych. Łączna wartość odzyskanych obrazów wynosi ok. 500 tys. zł.

- W dniu 10.05.2012 r. odzyskano na terenie woj. wielkopolskiego stary druk św. Tomasa z Akwinu *Opera Moralia*, wydany w Antwerpii, w 1597 r. Obiekt pochodził z kradzieży, dokonanej w bibliotece klasztoru oo. Kamedułów na Bielanach w Krakowie (20.07–09.08.2005 r.). Obszerny artykuł opisujący odzyskanie tego bezcennego zabytku ukazał się w: „Cenne, bezcenne, utracone”, 2012, nr 3, s. 29–30.

- W dniu 05.07.2012 r. w Stargardzie Szczecińskim (woj. zachodniopomorskie) odzyskano XV-wieczną, gotycką rzeźbę. Figura do 1975 r. znajdowała się w kościele pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Bobrownikach (pow. Stargard Szczeciński).

- W sierpniu 2012 r. odzyskano na terenie Lublina i Warszawy 10 cennych pozycji książkowych, skradzionych z biblioteki Zgromadzenia Księży Marianów w Lublinie. Najcenniejsze stare druki pochodziły z końca XV w.

- W dniu 05.09.2012 r. zabezpieczono na terenie posesji w Krakowie szereg obiektów pochodzących z kradzieży na terenie woj. małopolskiego wśród nich m.in.: XIX-wieczne rzeźby św.św. Piotra i Pawła z kapliczki przydrożnej w Ołpinach (fot.), XVIII-wieczną figurę św. Stanisława z kapliczki w murze cmentarnym w Tarnowie, okiennice z fortu artyleryjskiego „Rajsko” w Krakowie.

- W dniu 19.09.2012 r. odzyskano obraz Wojciecha Fangora M51 (fot.), o wartości ok. 300 tys. zł. Dzieło zostało skradzione w 2011 r. w Berlinie (Niemcy).

- W dniu 25.09.2012 r. w Gorlicach (woj. małopolskie) doszło do zniszczenia ogrodzenia cmentarza żydowskiego z 2. poł. XVIII w. Nekropolia jest wpisana do rejestru zabytków. Sprawcy odkręcili i skradli metalowe kwatery ogrodzenia, po czym próbowali je sprzedać w punkcie skupu złomu, gdzie zostali zatrzymani.

- W dniu 08.11.2012 r. zatrzymano w Piotrkowie Trybunalskim (woj. łódzkie) mężczyznę, który na jednym z portali internetowych oferował do sprzedaży zabytki archeologiczne.

Bronisława Rychter-Janowska, *Wnętrze salonu*. Nr PA03300 w Krajowym wykazie zabytków skradzionych... NIM0Z

Jednocześnie zabezpieczono m.in.: 11 fibul z okresu rzymskiego, 6 pierścieni z różnych okresów historycznych. Obiekty pochodziły najprawdopodobniej z nielegalnych wykopaliisk.

- W listopadzie 2012 r. zabezpieczono w jednym z warszawskich domów aukcyjnych ramę epitafijną z przet. XVII i XVIII w. Okazało się, że obiekt pochodzi z barokowego epitafium, znajdującego się w kościele pw. św. Marii Magdaleny we Wrocławiu.

5. DZIAŁANIA I INICJATYWY KRAJOWEGO ZESPOŁU DO WALKI Z PRZESTĘPCZOŚCIĄ PRZECIWKO DZIEDICTWU NARODOWEMU WYDZIAŁU DS. PRZESTĘPCZOŚCI KRYMINALNEJ BIURA KRYMINALNEGO KOMENDY GŁÓWNEJ POLICJI

W roku 2012 członkowie Krajowego Zespołu w dalszym ciągu aktywnie i skutecznie współpracowali z koordynatorami ds. dóbr kultury w jednostkach terenowych Policji, przedstawicielami Straży Granicznej, Stuzby Celnej, policji zagranicznej, a także Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, Biblioteki Narodowej, Konferencji Episkopatu Polski oraz placówek muzealnych na terenie kraju.

Warta podkreślenia jest bieżąca współpraca i wymiana informacji z Departamentem Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kwestii poszukiwania polskich strat wojennych.

Ważniejsze inicjatywy podejmowane przez Krajowy Zespół do Walki z Przestępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu

W 2012 r. kontynuowano cykl wystaw oraz konferencji „Policja w ochronie dziedzictwa narodowego”. Warto przy-

pomnieć, że inicjatywa ta – realizowana przez Biuro Kryminalne KGP i Gabinet Komendanta Głównego Policji przy wsparciu Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów – wpisuje się w działania informacyjno-szkoleniowe, podejmowane przez polską Policję na rzecz ochrony dziedzictwa narodowego. Powyższe przedsięwzięcie cieszyło się dużym zainteresowaniem słuchaczy wielu miast Polski, m.in.: Katowic (Szkola Policji), Częstochowy (Klasztor oo. Paulinów), Poznania (Międzynarodowe Targi Poznańskie), Krakowa (Urząd Miasta), Zakopanego (Miejska Galeria Sztuki), Słupska (Szkola Policji) i Suwałk (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa). W 2013 r. planowane są kolejne prezentacje wystawy, m.in. na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, na Uniwersytecie Gdańskim, a także poza granicami kraju (Litwa, Węgry);

Pracownicy Krajowego Zespołu uczestniczyli (również w charakterze prelegentów) w 2012 r. w krajowych i międzynarodowych konferencjach oraz szkoleniach, dotyczących ochrony dziedzictwa narodowego (styczeń – program *Ochrona dziedzictwa kulturowego w Polsce*, Uniwersytet Opolski; kwiecień – konferencja *Bezpieczeństwo obiektów muzealnych i zbiorów w kontekście EURO 2012*, Poznań, Międzynarodowe Targi Poznańskie; wrzesień – konferencja *Zagarnięte – ukryte – poszukiwane – odzyskane*, Uniwersytet Warszawski; październik – szkolenie *Kradzieże dzieł sztuki*, Paryż; konferencja *Nauka i technika XXI w. na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i archeologicznego*, Łagów, przygotowana przez Komendę Wojewódzką Policji w Gorzowie Wlkp.; listopad – konferencja *Bezpieczeństwo obiektów sakralnych i plebanii*, Poznań, Międzynarodowe Targi Poznańskie).

W 2012 r., przy okazji szkoleń i konferencji, promowano program *Bezpieczne Zbiory – Bezpieczne Kolekcje*, zainaugurowany w grudniu 2010 r. Jest to wspólne przedsięwzięcie Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów oraz Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji. Warto przypomnieć, że ta inicjatywa stanowi kontynuację, przygotowanego w 2008 r. przez Krajowy Zespół do Walki z Przystępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Wydziału Kryminalnego BK KGP, programu wdrożenia systemu dokumentacji dzieł sztuki „Object ID”. Program *Bezpieczne Zbiory – Bezpieczne Kolekcje* jest standardem dokumentacji zabytków i dzieł sztuki, stworzonym w celu identyfikacji obiektów utraconych w wyniku przestępstwa, kłęski żywiołowej czy zagubienia. System został zbudowany przez Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych (ob. NIMOZ) oraz Wydział ds. Przystępczości Kryminalnej BK KGP, przy współpracy ze środowiskami muzealnymi, Służbą Celną, pracownikami rynku antykwarycznego, towarzystwami ubezpieczeniowymi, jak również właścicielami dzieł sztuki i antyków. Jego podstawą są funkcjonujące karty muzealne oraz system „Object ID”, zainicjowany przez fundację Jean Paul Getty Trust w 1993 r. i przyjęty przez ICOM. Program *Bezpieczne Zbiory – Bezpieczne Kolekcje* skierowany jest przede wszystkim do indywidualnych posiadaczy dzieł sztuki, kolekcjonerów, antykwariuszy i właścicieli galerii. Jego odbiorcą mogą być także środowiska kościelne, od wieków gromadzące w świątyniach dobra kultury. Więcej informacji można znaleźć na stronie: www.bezpiecznezbiory.pl/www.bezpiecznezbiory.eu, w tym informacje dotyczące samego programu,

wskazówki dokumentacyjne oraz wykaz instytucji zaangażowanych w jego realizację.

Opracowano i wydano kolejny numer biuletynu adresowany do wojewódzkich koordynatorów i członków zespołów ds. zwalczania przestępstw przeciwko zabytkom. Biuletyn ułatwia wymianę informacji pomiędzy poszczególnymi jednostkami, publikując dane kontaktowe oraz informacje o zdarzeniach, poszukiwanych dobrach kultury i prowadzonych przez policjantów realizacjach.

Kontynuowano aktualizację, stworzonej w 2008 r. strony internetowej Krajowego Zespołu www.policja.pl/dobrakultury, poświęconej zagadnieniom związanym ze zwalczaniem przestępczości przeciwko dobrom kultury oraz ochronie dziedzictwa narodowego, umożliwiającej także kontakt z Krajowym Zespołem do Walki z Przystępczością.

Opracowano w Krajowym Zespole do Walki z Przystępczością przeciwko Dziedzictwu Narodowemu Wydziału ds. Przystępczości Kryminalnej Biura Kryminalnego Komendy Głównej Policji

Kradzież w październiku 2012 r. z kościoła w Tomaszowie Bolesławieckim (woj. dolnośląskie). Drzwi wejściowe, dwuskrzydłowe ok. 1785 r. Drewno, metalowe okucia. Kat. RJ – 285. Fot. arch. NIMOZ

